

KAEDAH SAND ABOUT YOU (SAY) MENGURANGKAN TINGKAH LAKUMENJAWAB SOALAN DENGAN JAWAPAN PENDEKDALAM KALANGAN MURID PASIF

Chai Hooi Inn

h.inn1014@gmail.com

Rosli Ahmad

roslihmadipda@gmail.com

Jabatan Bimbingan dan Kaunseling, IPG Kampus Darulaman

ABSTRAK: Kajian ini membincangkan penggunaan kaedah 'Sand About You' (SAY) untuk membantu mengurangkan tingkah laku murid pasif yang menjawab soalan dengan jawapan pendek. Kajian dilaksanakan khusus kepada seorang murid tahun 4 yang berusia 10 tahun dari sebuah sekolah rendah di Alor Setar, Kedah yang menjawab soalan dengan jawapan pendek di dalam sesi kaunseling individu. Kaedah pemerhatian, temu bual dan analisis dokumen digunakan untuk proses pengumpulan data sepanjang kajian dilaksanakan. Data yang diperolehi dipaparkan dalam bentuk jadual dan graf untuk tujuan menganalisis data. Hasil dapatan kajian menunjukkan tingkah laku murid yang menjawab soalan dengan jawapan pendek dapat dikurangkan dan ditukarkan kepada tingkah laku menjawab soalan dengan jawapan yang lebih panjang. Namun fenomena ini masih belum mencukupi untuk membantu bilangan murid pasif yang ramai. Hal ini adalah kerana kajian hanya dilaksanakan terhadap seorang murid sahaja. Cadangan kajian susulan dikemukakan untuk penambahbaikan iaitu memperluaskan penggunaan kaedah 'SAY' dalam kalangan murid pasif untuk memberi kesan yang lebih baik.

KATA KUNCI: Sand About You, mengurangkan, murid pasif, menjawab soalan, jawapan pendek.

PENDAHULUAN

Tingkah laku seperti tingkah laku mesra, boleh menyimpan rahsia, pasif dan suka menentang adalah berbeza-beza dari satu murid dengan murid lain. Tingkah laku murid yang baik adalah tingkah laku yang mesra dan boleh menyimpan rahsia. Tingkah laku yang tidak baik adalah tingkah laku yang pasif dan suka menentang. Zuraidah (2010) menyatakan bahawa tingkah laku pasif merupakan tingkah laku murid yang menunjukkan tingkah laku dingin dan seolah-olah sukar didampingi. Murid pasif merupakan murid yang menjawab soalan dengan cara menggunakan jawapan pendek iaitu satu atau dua patah perkataan sahaja. Kenyataan ini disokong oleh Sapora dan Hapshah (2008) yang menyatakan bahawa jawapan pendek merupakan maklumat khusus yang menghadkan jawapan kepada satu atau dua patah perkataan sahaja. Murid mengelak diri daripada terlalu banyak bercakap dan menggunakan jawapan pendek untuk menjawab soalan yang dikemukakan di dalam sesi kaunseling.

REFLEKSI

Pengkaji melaksanakan praktikum fasa 3 di sekolah A dan pengalaman yang menyedihkan pengkaji ialah murid yang mempunyai tingkah laku pasif di dalam sesi kaunseling individu. Tingkah laku pasif yang dimaksudkan di sini ialah murid hanya mampu menjawab satu atau dua patah perkataan sahaja iaitu jawapan pendek untuk soalan yang dikemukakan. Contohnya, apabila pengkaji mengemukakan soalan terbuka seperti 'Apa yang cuba kamu kongsi dengan pengkaji pada hari ini?', murid hanya menjawab soalan pengkaji

dengan jawapan pendek iaitu 'Bergaduh'. Menurut Zuraidah (2010), murid pasif menjawab soalan dengan jawapan pendek untuk mengelak daripada menghadapi kenyataan. Pengkaji terpanggil untuk membantu murid tersebut. Cadangan penambahbaikan yang dapat dilaksanakan ialah pengkaji akan mengaplikasikan kaedah 'SAY' yang mempunyai unsur terapi pasir untuk membantu murid mengurangkan tingkah laku menjawab soalan dengan jawapan pendek. Menurut Choong (2010), terapi pasir membantu kanak-kanak melakonkan semula peristiwa yang berlaku dalam kehidupan mereka. Pengkaji telah mengumpul data awal untuk mengenal pasti masalah yang dihadapi oleh murid. Terdapat tiga kaedah pengumpulan data yang digunakan dalam kajian ini iaitu kaedah pemerhatian, kaedah temu bual dan kaedah analisis dokumen pada peringkat awal. Tujuan ketiga-tiga kaedah ini dilaksanakan adalah untuk mengenal pasti sama ada murid pasif menunjukkan tingkah laku menjawab soalan dengan jawapan pendek. Hasil daripada ketiga-tiga kaedah tersebut, pengkaji mendapati bahawa murid pasif hanya menjawab soalan dengan jawapan pendek.

FOKUS KAJIAN

Fokus kajian pengkaji adalah untuk mengurangkan tingkah laku menjawab soalan dengan jawapan pendek melalui kaedah 'SAY' dalam kalangan murid pasif tahun 4. Tingkah laku murid pasif yang menjawab soalan dengan jawapan pendek ini adalah berpunca daripada bilangan murid lelaki yang lebih ramai di sekolah A berbanding dengan bilangan murid perempuan. Menurut Zainuddin, Zuria dan Salleh (2008), tingkah laku murid yang pasif boleh berpunca daripada konsep sendiri yang rendah. Pengkaji percaya masalah ini penting untuk diberi perhatian supaya murid pasif menyedari bahawa perlunya dia menjawab soalan supaya masalah sendiri dapat diteroka. Pengkaji juga percaya masalah murid dapat dibantu sekiranya tingkah laku menjawab soalan dengan jawapan pendek dapat dikurangkan setelah kaedah 'SAY'.

OBJEKTIF KAJIAN

1. Membantu mengurangkan tingkah laku menjawab soalan dengan jawapan pendek dalam kalangan murid pasif melalui kaedah 'SAY'.
2. Menjawab soalan dengan jawapan yang lebih panjang melalui kaedah 'SAY'.

SOALAN KAJIAN

1. Adakah kaedah 'SAY' dapat membantu mengurangkan tingkah laku menjawab soalan dengan jawapan pendek dalam kalangan murid pasif?
2. Bagaimanakah kaedah 'SAY' dapat membantu murid pasif menjawab soalan dengan jawapan yang lebih panjang?

PESERTA KAJIAN

Kajian ini telah dilakukan oleh pengkaji khusus kepada kumpulan sasaran yang melibatkan seorang murid sahaja di sekolah A. Pengkaji memilih murid ini sebagai peserta kajian disebabkan tidak dapat menjawab soalan dengan jawapan yang lebih panjang walaupun kaedah soalan terbuka telah digunapakai. Situasi ini amat merisaukan pengkaji kerana penerokaan masalah tidak dapat dilakukan dengan lancar di dalam sesi kaunseling individu.

TINDAKAN YANG DIJALANKAN

Pengkaji telah melaksanakan tiga aktiviti secara berperingkat untuk mengurangkan tingkah laku menjawab soalan dengan jawapan pendek.

Aktiviti 1: Sea

Pengkaji telah menyediakan satu sudut kecil iaitu sudut *Sea* di dalam bilik bimbingan dan kaunseling. Sudut tersebut dilengkapi dengan beberapa bahan yang boleh memberi gambaran seperti lautan kepada murid. Murid diberi peluang untuk melakukan sebarang tindakan di sudut *Sea* bagi meluahkan perasaan, seperti menjerit ke arah laut, berbaring di atas pasir dan sebagainya. Murid juga diminta untuk memegang pasir dan melepaskan emosi sendiri. Melalui tindakan yang dilakukan oleh murid, pengkaji cuba membuat interpretasi dan penerokaan tentang perasaan yang dialami oleh murid terhadap masalah yang dihadapi. Menurut Ee, Suppiah dan Taquddin (2011), interpretasi membantu mendapatkan gambaran yang jelas tentang masalah murid. Tujuan aktiviti ini dilaksanakan adalah untuk membantu murid meluahkan perasaan yang berkaitan dengan masalah sendiri sebelum aktiviti yang seterusnya dilakukan.

Aktiviti 2: Pasir Mencerahkan Isi Hatiku

Satu dulang pasir dan pelbagai jenis miniatur telah disediakan oleh pengkaji. Murid diminta untuk menutup mata dan membayangkan diri sendiri dan masalah sendiri menggunakan miniatur. Murid diminta untuk membuka mata dan seterusnya menceritakan masalah sendiri sambil menyusun miniatur di atas pasir. Pengkaji menggalakkan murid untuk bercakap kepada diri sendiri. Kaedah ini diharapkan dapat membantu murid meluahkan masalah kepada diri sendiri terlebih dahulu sebelum menceritakan masalah tersebut kepada pengkaji. Soalan terbuka telah digunakan oleh pengkaji untuk membantu murid meneroka masalah berdasarkan hasil aktiviti pasir. Kenyataan ini disokong oleh Homeyer dan Sweeney (2011) yang menyatakan bahawa *sandtray provides a safe medium for expression*. Tujuan aktiviti ini dilaksanakan adalah untuk memudahkan murid menjawab soalan dengan jawapan yang lebih panjang berdasarkan hasil aktiviti pasir.

Aktiviti 3: Kota Puteri

Pasir, kotak dan miniatur telah disediakan oleh pengkaji. Murid diminta untuk menutup mata dan membayangkan seolah-olahnya dia tinggal di kota tersebut. Murid cuba meletakkan masalah dan penduduk yang ada di dalam kota tersebut dengan menggunakan miniatur selepas membuka mata. Pengkaji mengemukakan soalan terbuka kepada murid berdasarkan kepada kota yang telah dihasilkan oleh diri sendiri. Tujuan aktiviti ini dilaksanakan adalah untuk membentuk dunia murid itu sendiri dan membolehkan murid untuk menceritakan masalah sendiri.

Kaedah Mengumpul Data: Pemerhatian

Kaedah pengumpulan data yang pertama ialah melalui pemerhatian. Senarai semak yang dikemukakan di awal kajian telah digunakan untuk membuat pemerhatian terhadap tingkah laku murid semasa intervensi. Menurut Rosinah (2015), senarai semak pemerhatian digunakan untuk menyemak apa yang diperhatikan. Senarai semak mengandungi 5 aspek tingkah laku murid pasif di dalam dan di luar sesi kaunseling individu. Pengkaji melakukan pemerhatian semasa ketiga-tiga intervensi dijalankan. Tujuan pemerhatian dilakukan sepanjang sesi adalah untuk mendapatkan pengesahan maklumat tentang perubahan tingkah laku murid pasif. Hasil pemerhatian dibuat catatan dalam senarai semak berdasarkan skala 'Ya' ataupun 'Tidak'.

Kaedah Mengumpul Data: Temu Bual

Kaedah pengumpulan data yang kedua ialah melalui temu bual. Temu bual dilaksanakan terhadap tiga orang guru perempuan selepas intervensi untuk mendapatkan maklumat murid. Tujuan temu bual ialah untuk mengenal pasti sama ada tingkah laku murid yang pasif berkurangan setelah kaedah 'SAY'. Temu bual adalah berbentuk berstruktur iaitu senarai soalan telah disediakan secara teratur sebelum temu bual dilaksanakan. Menurut Akhbar dan Shamsina (2011), semua pihak mendapatkan soalan yang sama untuk menjamin jawapan mempunyai kebolehpercayaan yang tinggi. Soalan telah dikemukakan mengikut urutan dalam transkrip dan dicatat. Terdapat beberapa soalan yang hanya memerlukan jawapan tertutup iaitu 'Ya' ataupun

'Tidak' untuk menjimatkan masa temu bual. Tingkah laku murid sebelum dan selepas intervensi dibandingkan untuk memastikan kesahan data.

Kaedah Mengumpul Data: Analisis Dokumen

Kaedah pengumpulan data yang ketiga ialah melalui analisis dokumen. Dokumen yang diperolehi daripada refleksi perasaan murid selepas intervensi akan dianalisis. Soalan telah disediakan untuk membantu murid melakukan refleksi perasaan dan jawapan yang diperolehi telah direkodkan dalam jadual. Kenyataan ini disokong oleh Akhiar dan Shamsina (2011) yang menyatakan bahawa maklumat dan data boleh diperolehi dan dianalisis daripada bahan yang telah didokumentasikan. Tujuan analisis dokumen dilaksanakan adalah untuk menyokong dapatan kajian terhadap perubahan tingkah laku murid yang menjawab soalan dengan jawapan pendek.

Kaedah Menganalisis Data: Analisis Pemerhatian

Pemerhatian merupakan pengamatan kepada tingkah laku murid di dalam dan di luar sesi kaunseling individu. Hasil pemerhatian telah direkod dengan menggunakan jadual terhadap bilangan sesuatu tingkah laku yang ditunjukkan oleh murid dan ditukarkan ke bentuk graf. Maklumat yang telah siap dalam bentuk jadual dan graf digunakan untuk menentukan pengurangan tingkah laku murid pasif selepas intervensi.

Kaedah Menganalisis Data: Analisis Temu Bual

Temu bual telah dilaksanakan oleh pengkaji terhadap ketiga-tiga orang guru sekolah selepas intervensi. Maklumat temu bual dicatat dan disediakan dalam bentuk transkrip. Perkataan yang sebenarnya diperolehi daripada guru sekolah digunakan dalam transkrip. Keseluruhan transkrip temu bual telah dibaca untuk mendapatkan gambaran menyeluruh tentang jawapan yang dikatakan oleh guru sekolah. Bacaan kali kedua juga dibuat untuk menggariskan maklumat penting dalam transkrip dan kesimpulan dibuat berdasarkan maklumat yang digariskan. Perbandingan dilaksanakan terhadap pola tingkah laku murid pasif sebelum dan selepas intervensi.

Kaedah Menganalisis Data: Analisis Dokumen

Kajian ini menggunakan analisis dokumen untuk menyokong data tentang tingkah laku murid pasif. Refleksi perasaan murid diperolehi dan dibuat catatan untuk mempercepatkan proses pengumpulan data. Analisis dilakukan terhadap refleksi perasaan murid sebelum dan selepas intervensi. Tujuan dokumen dianalisis adalah untuk menentukan sama ada tingkah laku murid telah berubah.

Kaedah Menyemak Data: Triangulasi Kaedah Dan Triangulasi Sumber

Kaedah triangulasi adalah diperlukan untuk menyemak maklumat yang telah dikumpul bagi memastikan kesahan dapatan penyelidikan. Kajian ini menggunakan triangulasi kaedah untuk menyemak maklumat yang diperolehi daripada kaedah pengumpulan data yang berbeza. Triangulasi sumber juga digunakan untuk meneliti maklumat daripada pelbagai pihak yang berbeza. Kedua-dua hasil kajian telah digunakan oleh pengkaji sebagai garis panduan untuk membanding beza maklumat yang telah dikumpul.

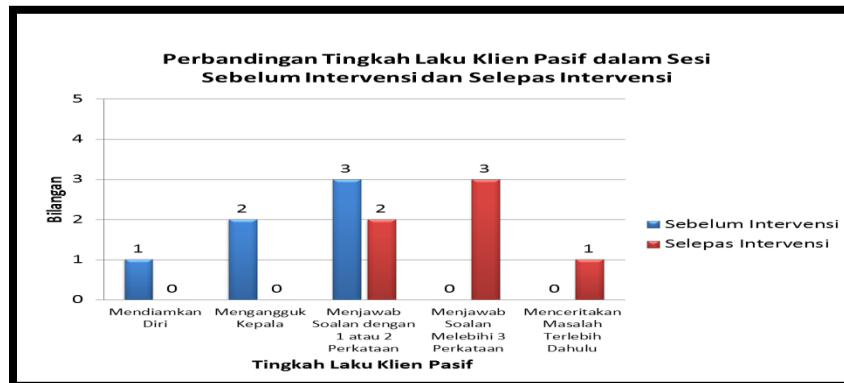
DAPATAN KAJIAN

Kaedah pemerhatian, temu bual dan analisis dokumen adalah penting untuk menyokong dapatan kajian. Ketiga-tiga kaedah ini digunakan untuk membandingkan tingkah laku murid pasif sebelum dan selepas intervensi. Maklumat yang diperolehi menunjukkan perubahan tingkah laku murid pasif yang menjawab soalan dengan jawapan pendek kepada jawapan yang lebih panjang setelah kaedah 'SAY'.

Dapatan Pemerhatian

Jadual 1:
Perbandingan Tingkah Laku Sebelum dan Selepas Intervensi di dalam Sesi

Bil.	Konstruk / Item	Pemerhatian					
		Sebelum Intervensi			Selepas Intervensi		
		1	2	3	1	2	3
1.	Murid mendiamkan diri apabila soalan ditanya.	√					
2.	Murid menganggu kepala apabila soalan ditanya.	√	√				
3.	Murid menjawab soalan dengan satu atau dua patah perkataan.	√	√	√	√	√	
4.	Murid menjawab soalan dengan jawapan yang melebihi tiga patah perkataan.				√	√	√
5.	Murid menceritakan masalah sendiri terlebih dahulu tanpa ditanya soalan.						√

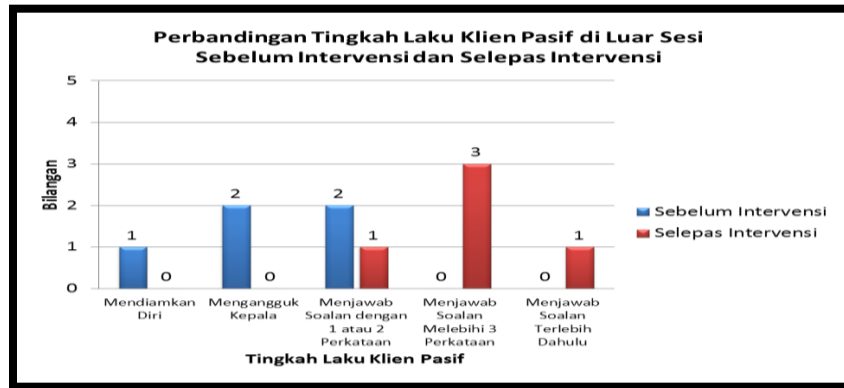

Rajah 1: Perbandingan Tingkah Laku Murid Sebelum dan Selepas Intervensi

Ternyata murid menunjukkan pengurangan yang ketara dalam tingkah laku mendiamkan diri, menganggu kepala dan menjawab soalan dengan jawapan pendek di dalam sesi kaunseling individu. Murid pernah mendiamkan diri dan menganggu kepala sebelum intervensi. Kedua-dua tingkah laku ini berjaya dikurangkan selepas intervensi. Murid juga pernah menjawab soalan dengan jawapan pendek sebelum intervensi. Walau bagaimanapun, murid tidak lagi menunjukkan tingkah laku ini semasa sesi ketiga selepas intervensi. Manakala tingkah laku menjawab soalan dengan jawapan panjang dan menceritakan masalah terlebih dahulu menunjukkan peningkatan selepas intervensi.

Jadual 2:
Perbandingan Tingkah Laku Sebelum dan Selepas Intervensi di Luar Sesi

Bil.	Konstruk / Item	Pemerhatian					
		Sebelum Intervensi			Selepas Intervensi		
		1	2	3	1	2	3
1.	Murid mendiamkan diri apabila soalan ditanya.	√					
2.	Murid mengangguk kepala apabila soalan ditanya.	√	√				
3.	Murid menjawab soalan dengan satu atau dua patah perkataan.		√	√	√		
4.	Murid menjawab soalan dengan jawapan yang melebihi tiga patah perkataan.				√	√	√
5.	Murid menjawab soalan terlebih dahulu tanpa ditanya soalan.						√

Rajah 2: Perbandingan Tingkah Laku Murid Sebelum dan Selepas Intervensi

Di luar sesi kaunseling individu murid yang mendiamkan diri, mengangguk kepala dan menjawab soalan dengan jawapan pendek sebelum intervensi telah menjawab soalan dengan jawapan panjang dan menjawab soalan terlebih dahulu selepas intervensi. Keadaan ini menjelaskan bahawa ketiga-tiga tingkah laku murid yang pasif berjaya dikurangkan selepas intervensi. Tingkah laku tersebut telah digantikan dengan tingkah laku menjawab soalan dengan jawapan yang melebihi tiga patah perkataan.

Dapatan Temu Bual

Jadual 3:
Rumusan Perbandingan Dialog Temu Bual Sebelum dan Selepas Intervensi

Dialog Temu Bual (Guru A, B dan C)	
Sebelum Intervensi	Selepas Intervensi
Soalan 1: Adakah murid pasif mendiamkan diri apabila soalan ditanya di dalam bilik darjah?	
Murid diam dan tidak menjawab soalan.	Murid tidak mendiamkan diri sekiranya diminta untuk menjawab soalan.
Soalan 2: Adakah murid pasif mengangguk kepala apabila soalan ditanya di dalam bilik darjah?	
Murid mengangguk kepala apabila soalan ditanya.	Murid tidak juga mengangguk kepala.
Soalan 3: Adakah murid pasif menunjukkan tingkah laku menjawab soalan dengan jawapan pendek di dalam bilik darjah?	
Murid menjawab soalan dengan jawapan yang sangat pendek.	Murid tidak menjawab soalan dengan jawapan pendek.
Soalan 4: Adakah murid pasif menjawab soalan dengan jawapan yang melebihi tiga patah perkataan di dalam bilik darjah?	
Selalunya jawapan murid bukan jawapan panjang.	Murid menjawab soalan dengan jawapan panjang.
Soalan 5: Adakah murid pasif menjawab soalan tanpa diminta oleh guru di dalam bilik darjah?	
Murid tidak pernah menjawab soalan kalau tidak diminta.	Murid memang pernah menjawab soalan walaupun saya tak meminta.

Secara keseluruhan, jawapan daripada ketiga-tiga orang guru sekolah menunjukkan bahawa murid tidak mendiamkan diri dan mengangguk kepala selepas intervensi. Tingkah laku murid yang menjawab soalan dengan jawapan pendek sebelum intervensi telah berjaya dikurangkan dan digantikan dengan jawapan yang lebih panjang selepas intervensi. Murid juga menjawab soalan terlebih dahulu tanpa diminta selepas intervensi.

Dapatan Analisis Dokumen

Jadual 4:
Perbandingan Refleksi Sebelum dan Selepas Intervensi

Refleksi	Soalan	Jawapan Murid	
		Sebelum Intervensi	Selepas Intervensi
Perasaan			
R1	Apakah perasaan kamu apabila kamu mendiamkan diri apabila soalan ditanya?	Sedih.	Saya sebenarnya berasa gembira kalau saya tidak diam.
R2	Apakah perasaan kamu apabila kamu mengangguk kepala apabila soalan ditanya?	(Mendiamkan diri)	Saya berasa gembira kerana saya tidak mengangguk kepala.
R3	Apakah perasaan kamu apabila kamu menjawab soalan dengan satu atau dua patah perkataan?	Tidak tahu.	Sekarang saya memang berasa sangat lega. Saya tidak lagi menjawab soalan cikgu dengan jawapan pendek.
R4	Apakah perasaan kamu apabila kamu tidak menjawab soalan dengan	Tidak gembira.	Apabila saya tidak menjawab soalan cikgu dengan jawapan panjang, saya

	jawapan yang melebihi tiga patah perkataan?	berasa risau, takut cikgu marah.
R5	Apakah perasaan kamu apabila kamu (Mengangguk kepala) tidak menceritakan masalah sendiri terlebih dahulu tanpa ditanya soalan?	Saya masih berasa kecewa kerana tidak cuba sepenuhnya untuk menceritakan masalah saya kepada cikgu.

Berdasarkan dokumen yang telah dianalisis, pengkaji melihat tingkah laku murid pasif yang menunjukkan perubahan yang jelas selepas intervensi. Murid telah menggantikan tingkah laku menjawab soalan dengan jawapan pendek dengan jawapan yang lebih panjang. Murid juga tidak mendiamkan diri dan mengangguk kepala selepas intervensi.

REFLEKSI

Objektif kajian untuk mengurangkan tingkah laku murid yang menjawab soalan dengan jawapan pendek dan membantu murid pasif menjawab soalan dengan jawapan yang lebih panjang setelah kaedah 'SAY' telah tercapai. Kaedah 'SAY' menggabungkan terapi pasir untuk melakukan penerokaan terhadap murid. Situasi ini adalah selaras dengan pandangan Homeyer dan Sweeney (2011) yang menyatakan bahawa terapi pasir menyediakan persekitaran yang selamat untuk meningkatkan kemahiran komunikasi. Kejayaan yang ditunjukkan oleh murid selepas intervensi boleh dibuktikan melalui maklumat yang telah dikumpul. Berdasarkan dapatan pemerhatian, murid telah menunjukkan pengurangan tingkah laku menjawab soalan dengan jawapan pendek yang sangat ketara selepas intervensi. Dapatan temu bual menunjukkan bahawa murid pasif menjawab soalan yang dikemukakan di dalam bilik darjah dengan menggunakan jawapan panjang. Dapatan analisis dokumen telah menyokong dapatan kajian iaitu murid tidak lagi menunjukkan tingkah laku menjawab soalan dengan jawapan pendek. Pengkaji telah menganalisis semua maklumat yang diperolehi dengan menggunakan jadual. Hasil perbandingan menunjukkan bahawa tingkah laku murid pasif yang menjawab soalan dengan jawapan pendek sebelum intervensi berjaya dikurangkan dan digantikan dengan tingkah laku menjawab soalan dengan jawapan panjang selepas intervensi. Secara keseluruhan, pengkaji berasa amat seronok dengan penglibatan aktif murid yang sentiasa berusaha melaksanakan aktiviti pasir sepanjang intervensi. Menurut Weinrib (2014), *you choose an object and you put it back, now you become more aware of a feeling*. Hasil aktiviti pasir sebenarnya membantu murid menjawab soalan yang dikemukakan dengan jawapan yang lebih panjang.

CADANGAN TINDAKAN SUSULAN

Satu daripada kekuatan dalam kajian ini ialah pengkaji hanya menggunakan tiga sesi kaunseling individu sahaja untuk mengurangkan tingkah laku murid pasif yang menjawab soalan dengan jawapan pendek. Murid juga telah memberi kerjasama yang baik sepanjang sesi kaunseling individu dilaksanakan. Walau bagaimanapun, terdapat satu kekurangan dalam kajian ini ialah pengkaji telah mengabaikan kaedah pengumpulan data yang menggunakan rakaman audio. Masa yang panjang juga telah digunakan untuk menyediakan bahan intervensi di dalam sesi kaunseling individu. Pengkaji mencadangkan agar kajian ini diteruskan oleh guru sekolah pada masa hadapan dengan memfokuskan kepada pengubahsuaian bahan konkrit. Dicapadangkan agar bahan konkrit yang sedia ada boleh diubahsuai dan ditukarkan dalam bentuk perisian komputer. Pengkaji juga mengharapkan agar pengkaji lain yang bakal melaksanakan kajian ini boleh memperluaskan penggunaan kaedah 'SAY' untuk membantu mengurangkan tingkah laku murid pasif yang menjawab soalan dengan jawapan pendek.

RUJUKAN

- Abdul Ghani Sulaiman. (2009). *Kemahiran Asas Kaunseling*. Perak: Universiti Pendidikan Sultan Idris.
- Akhiar Pardi & Shamsina Shamsuddin. (2011). *Pengantar Penyelidikan Tindakan dalam Penyelidikan Pendidikan*. Puchong: Penerbitan Multimedia Sdn. Bhd.
- Azlizamani Zubir. (2006). *Persepsi Pelajar terhadap Guru Kaunseling dari Perspektif Pelbagai Budaya*. (Unpublished doctoral thesis). Universiti Putra Malaysia, Selangor.
- Carey, L. (2008). *Sandplay Therapy with Children and Families*. United States of America: Rowman and Littlefield.
- Chang, T.K. (2014). Penggunaan Terapi Bermain Pasir dalam Menangani Masalah Perhubungan Sosial Antara Rakan dan Ahli Keluarga Murid Tahun Tiga. *Jurnal Penyelidikan Tindakan*, 8, 1-17.
- Choong, L.K. (2010). *Bimbingan dan Kaunseling Kanak-Kanak*. Selangor: Kumpulan Budiman Sdn Bhd.
- Chow, F.M. & Jaizah Mahamud. (2011). *Siri Pendidikan Kajian Tindakan: Konsep & Amal dalam Pengajaran*. Selangor: Penerbitan Multimedia Sdn. Bhd.
- Ee, A.M., Suppiah Nachiappan & Taquddin Abd Mukti. (2011). *Perkhidmatan Bimbingan dan Kaunseling*. Selangor: Oxford Fajar Sdn. Bhd.
- Homeyer, L. & Sweeney, D. (2011). *Sandtray Therapy* (2nd ed.). New York: Taylors & Francis Group.
- Mizan Adiliah Ahmad Ibrahim & Halimatun Halalial Mokhtar. (2006). *Kaunseling Individu: Apadan Bagaimana* (2nd ed.). Selangor: Penerbit Fajar Bakti Sdn. Bhd.
- Peridah Mahal. (2009, November). *Pendekatan Sand Play dalam Menangani Masalah Pergaulan Sosial*. Paper presented at Seminar Penyelidikan Institut Pendidikan Guru Malaysia Kampus Batu Lintang. Retrieved from <http://www.ipbl.edu.my/portal/penyelidikan/seminarpapers/2009/1Peridah.pdf>
- Rosinah Ednin. (2012). *Penyelidikan Tindakan Kaedah dan Penulisan* (2nd ed.). Kuala Lumpur: Freemind Horizons Sdn. Bhd.
- Sapora Sipon & Hapshah Md Yusof. (2008). *Pengantar Kaunseling Individu* (4th ed.). Selangor: Arah Pendidikan Sdn Bhd.
- Weinrib, E.L. (2014). *Images of the Self: The Sandplay Therapy Process*. California: Temenos Press.
- Zainuddin Abu, Zuria Mahmud & Salleh Amat. (2008). Pendekatan Kaunseling Menangani Masalah Kebebasan dalam Kalangan Pelajar Institut Pengajian Tinggi. *Jurnal Pendidikan*, 33, 107-123.
- Zuraidah Abdul Rahman. (2010). *Pengenalan Kaunseling Kelompok* (4th ed.). Selangor: IBS Buku Sdn. Bhd.

